

Rozhovor o roce 1989

Veronika M.

Identifikace pamětníka:

narozena 1970 v Praze; vzdělání – gymnázium (maturita v roce 1989); zaměstnání (v roce 1989): administrativa, kancelářské práce; bydliště (v roce 1989): Praha

Na úvod by asi bylo dobré nějaké obecné shrnutí... Jak na tebe celkově působilo období 80. let? Vnímala jsi nějak situaci na politické scéně?

To je trošku složitě. Nevím přesně, jestli jsem to vnímala, nevnímala – spíš jsem si to uvědomila později. Tenkrát mi bylo takových sedmnáct, osmnáct, takže to všechno šlo mimo mě. Vlastně šlo a nešlo. Abych mohla být na gymplu, znamenalo to, že jsme všichni museli vstoupit do SSM. Nijak jsem to neprožívala, prostě jsem tam vstoupila a tím to haslo.

A co bylo to SSM?

Socialistický svaz mládeže. V podstatě tenkrát nebylo moc organizací pro děti. Na základní škole byly Jiskřičky a v podstatě všichni museli složit slib jisker. Nevím, jak moc to bez toho šlo, nebo nešlo – každopádně by to znamenalo spoustu problémů a myslím, že jich naši měli už tak dost. Po jiskrách byly pionýři, ale naštěstí dost často se pod tím schovávala i normální organizace – něco jako teď turistické oddíly. Scházeli jsme se tedy na hřištích, hráli jsme hry...

A jak jsi říkala, že jste to měli komplikovanější s postavením vaší rodiny... Mohla bys to nějak upřesnit?

Vlastně jsme o tom nikdy moc s rodiči nemluvili a teď už to taky nejde, protože tu nejsou... Ale vím, že můj strejda vlastnil na rohu Staromáku obchod s látkami, babička byla dámskou krejčovou (tedy živnostnicí) a rodina mého tatínka vlastnila činžák v Prokopovce, kde měl děda trafikou. Ten činžák nám potom zabavili.

Takže jenom abych to shrnula: byli jste spíše znevýhodňovaná než zvýhodňovaná rodina a vztah k režimu je asi jasný – spíše záporný. A víš o nějaké politické angažovanosti nebo veřejnějším protestům – ať už z tvé strany, nebo ze strany tvých rodičů, kamarádů...?

Asi ani ne, přestože jsme byli všichni studenti gymnázia, myslím, že nikdo z mého okolí to nijak zvlášť neprožíval. A když, tak to bylo spíše neveřejné. Jediné, co bylo trošku „proti“, byl filmový klub. Pod rouškou tohoto klubu jsme normálně na gymplu v odpoledních a večerních hodinách pouštěli takové filmy jako Vlasy, které se samozřejmě pouštět nemohly.

A myslíš, že se během toho osmaosmdesátého nebo devětaosmdesátého roku zlepšoval přístup k těmto zakázaným dílům? Vnímala jsi to nějak?

Ono to možná souviselo spíš s tím věkem (bylo nám tak osmnáct devatenáct). Začalo nás to víc zajímat. Měli jsme doma Černý barony (oxeroxovaný) a i nějakou hudbu. Většinou se to ke mně dostalo od sester (mám tři starší).

Vnímala jsi nějak politickou scénu? Především mám na mysli demonstrace v průběhu roku 1989. Bavili jste se o tom třeba ve škole, nebo to šlo spíš mimo tebe?

Tak něco se dělo na jaře, ale to jsme tolik nevnímali, protože ten rok (1989) jsme maturovali. V té době prostě byla maturita, různé ty písemky, maturitní ples, dělali jsme předtančení... a pak samozřejmě přijímačky na vysokou (kam jsem se kvůli formě přijímaček, jakou se v té době dělaly, a rodinnému postavení bohužel nedostala). Ale potom ten podzim jsme samozřejmě vnímali všichni dost.

A když už jsme u toho podzimu, kdy ses poprvé doslechla o tom, co se děje (konkrétně toho 17. listopadu)? Jaké byly tvé první reakce, dojmy?

No, protože já a ještě jeden kamarád máme v tu dobu narozeniny a kamarádky svátek, tak jsme slavili u nás a moji rodiče byli v divadle Na Chmelnici. Bydleli jsme ve Strašnicích, takže to bylo přes kopec od nás. Naši přišli asi v půl jedenáctý z divadla, celí vystrašení. Probíhalo normální představení a najednou do divadla někdo vběhl, vyběhl na podium a zavolal něco v tom smyslu, že na Václaváku chtějí střílet do studentů. A to byla první informace, co se dozvěděli naši. Samozřejmě potom zjišťovali další podrobnosti – že to je na Národní třídě, že jsou tam ozbrojenci a tak, a vlastně když vyšli z divadla, tak po Koněvce jely tanky. Bylo to pro ně dost stresující – oba dva pamatovali válku i rok '68... A když přišli domu, tak to tlumočili nám, povídali jsme si o tom a samozřejmě jsme se pokoušeli zjistit nějak podrobnější informace.

A účastnila ses potom nějak těch demonstrací?

Já jsem v té době už chodila do práce. Pracovala jsme kousek od Míráku. A vím, že v pondělí, potom, co jsme přišli do práce, jsme už rovnou šli na Václavák.

Co konkrétně se dělo na Václaváku? Jaká tam byla atmosféra?

Došli jsme vlastně kousek pod koně, dál už to nešlo. Byly tam hrozný davy, opravdu tam cinkaly klíče, jak se vypráví, zpívaly se písničky, které se zpívat nemohly (Kryl, Hutka...). A vždycky někdo mluvil z těch tribun, kdo konkrétně, to si nevzpomenu, ale slyšeli jsme Havla, slyšeli jsme zpívat Kubišovou...

V jaké chvíli sis myslela, že už nastal ten zlomový okamžik, kdy se to všechno začíná měnit?

Já myslím, že už ten první den jsme vnímali, že už se hodně něco děje. Protože to bylo všechno jiný a bylo jasné, že to je taková bouřka, taková síla davu, že už se to prostě vrátit nedá.

Jak to v těch dnech bylo s veřejnými médii? Co se vysílalo v televizi, radiu – byly to hodně zkreslené informace?

V televizi byla podpora. Tam bylo jasné vidět, že reportéři a všichni jsou pro. Vlastně se už trochu projevovalo i Občanské fórum a byly tam různé rozhovory s těmi studenty. Přestože

tam musely tenkrát být projevy komunistických politiků, stejně z té spousty pořadů a reportáží a všeho toho, co nevystřihli, bylo jasné, že to není uhlídatelné.

Takže to nebylo tolik cenzurované? Já o tom mám asi zkreslené představy, ale myslela jsem, že toho opravdového v televizi moc nebylo...

Oficiální zprávy zaznívaly, to jo, ale šlo to celé natolik rychle... V podstatě za týden bylo jasno. Možná už to dneska mám trochu zkreslené, pravda. Ale určitě se vysílaly i projevy. Třeba ten památný projev Miroslava Štěpána v ČKD – to, co tam říkal, by se o týden dřív nedovolilo pustit v televizi. Prostě by to vystřihli, aby si neudělal ostudu... Už jenom tohle byla známka toho, že ti redaktoři jsou víc svobodní.

Děkuji za rozhovor.

Analýza rozhovoru

Abych pravdu řekla, nevím, nakolik jsem se díky rozhovoru dozvěděla nové věci. Tím samozřejmě nemyslím, že by rozhovor sám o sobě nebyl zajímavý, protože byl. Velmi zajímavý byl samotný průběh této rozmluvy, osobní kontakt s „pamětníkem“ a přímo předané informace. Skoro bych řekla, že jde o něco zcela jiného, než když rozhovor čteme někde v časopise...

Ne že bychom toto období probírali doma často, ale párkrát už rozhovory na podobná témata proběhly, a proto mi bylo pár věcí už známo. Věděla jsem třeba, že maminku nevzali na vysokou, a také jsem věděla proč, vím, že babička s dědou byli 17. listopadu 1989 v divadle, ale třeba jsem netušila, že si maminka ve škole v rámci filmového klubu pouštěla Vlasy... Další věc, která mě překvapila, byl popis vysílání v televizi v polistopadových dnech. Do mé trochu černobílé představy maminka vnesla trochu té neutrální šedi, když mi vyprávěla, že v televizi bylo kromě proslovů tehdejších politiků možno vidět i rozhovory a komentáře studentů a reportérů, protože ne úplně vše bylo zcenzurováno.

Musím přiznat, že jsem měla často velký problém s vymyšlením a pokládáním otázek. Nejhorší to samozřejmě bylo s otázkou úvodní... Samotný rozhovor, myslím, dopadl poměrně dobře, přestože doslovný přepis a i nahrávka znějí opravdu příšerně. Ale toho se snad zcela vyvarovat nejde.

Myslím, že ačkoliv tento projekt pro mnohé možná znamenal nepříjemné večery spojené s přepisováním rozhovoru a posloucháním vlastního hlasu, celé to bylo, abych tak řekla, smysluplné. Tento rozhovor pro nás vlastně může být nejen exkurzí do pochmurné éry 80. let a ukázkou přímé konfrontace s revolucí, ale můžeme ho chápat i jako částečnou exkurzi do života našich rodičů či známých, což sice není prvotní záměr, ale myslím, že pro nás je neméně důležitý.

Veronika M.